

Två intressanta skalbaggsfynd

Av Staffan Kihl

Backvialfröbagge *Bruchus affinis*,

Den 7 juli i år håvade jag två ex av en ca 3,5 mm lång skalbagge på backvial i en varm sydvänd ängsbacke i närheten av Dagnäsöns naturreservat. Vid närmare kontroll av snåret kunde jag räkna in åtminstone 10 individer. Skalbaggen visade sig vara backvialfröbagge – det första fyndet i Svealand! Fyndet har bekräftats av Hans-Erik Wanntorp.

Backvialfröbaggen är monofag på backvial och har sin huvudutbredning i östra Småland och Östergötland. I Sörmland är backvial allmän i Kolmården, för övrigt ojämnt spridd och i vissa delar av landskapet sällsynt (t.ex. Mälardalenområdet). Backvialen har ökat markant under 1900-talet, delvis genom insåning på vägskärningar och järnvägsvallar, så det kan löna sig att leta efter följeslagaren.



Svavelbagge *Cteniopus sulphureus*

Denna skalbagge hittar man huvudsakligen i Sverige på Gotland, Öland och Österlen. I Sörmland är den sällsynt och mest funnen i skärgården. 17 juli i år håvade jag oväntat ett ex på Häggsta äng i Huddinge. Häggsta äng är en gammal, sandig ängsbacke vid Albysjön i närheten av Flottsbro skidbacke. Här lär de sista(?) kända exemplaren av backsippa på Södertörn ha växt på 1930-talet. Ängen var på väg att växa igen men räddades för några år sedan av kommunens driftiga naturvårdare som lät röja den. Om svavelbaggen bara var en förflugen besökare är svårt att veta men ängen är en intressant biotop för många insekter och växter så jag kommer att försöka följa utvecklingen i fortsättningen.



Status för fetörtsblåvinge i Södermanlands län

En rapport från inventeringar under 2012 av Håkan Elmqvist.

Bakgrund

Fetörtsblåvinge, *Scolitantides orion*, har under förra seklet varit utbredd i ett band från Stockholms skärgård ned till Bohuslän, dock med få och mycket lokala förekomster. Idag är fjärilen känd från Bohuslän, där den återupptäcktes 2009, i kustbranterna vid Bråviken, i Strängnäs kommun och i Stockholms skärgård, där den återupptäcktes 2010.

Fetörtsblåvingen är knuten till solexponerade bergsluttningar eller bergkullar med förekomst av larvens värdväxt kärleksört *Sedum telephium*. Fjärilen flyger i slutet av maj till början av juni och är ofta mycket fåtalig i sitt uppträdande. Den flyger uppenbarligen mellan bergkullarna, som bildar ett nätverk av smålokaler. På så sätt sprids äggen, som läggs på bladen och stammen av kärleksört. (Vit fetknopp *S. album* kan till viss del också utnyttjas, men finns inte i detta område.) På grund av fjärilens fåtaliga uppträdande med kort flygtid har det bästa sättet att konstatera arten varit att leta ägg och larver. Ibland har uppemot 10-talet ägg varit lagda på samma planta. Larverna gnager på blad och stam. De gnager så att plantan skadas och böjer sig, vilket skapar skydd åt larven. Larverna uppvaktas flitigt av olika arter av myror lockade av doftämnen, som larven avger. Detta anses

gynna larven som blir skyddade av myrorna från t.ex. parasitsteklar. Larverna förpuppas under stenar m.m. och övervintrar, ibland flera gånger.

De viktigaste faktorerna för blåvingens existens är gott om värdväxt för larverna, nektarväxter för själva fjärilen och öppen, solexponerad klippmark med förekomst av buskage som skydd mot vind.

Inventeringar i Södermanland

Under 2004 påbörjades inventeringar av fetörtsblåvinge i norra delen av Södermanlands län, främst i Strängnäs kommun. Dessa har hittills utförts av Björn Carlsson och mig. Projektet är en del i ett åtgärdsprogram som syftar till att värna om och utöka utbredningen av arten. Sedan dess har fortlöpande årliga inventeringar gjorts, främst för att se vilka områden som hyser stabila delpopulationer och artens status på dessa lokaler under de aktuella åren. Under de säsonger, som inventeringar har pågått, har fetörtsblåvingen upptäckts längs Marvikarnas nordostsluttning, ett cirka 8 km långt område, som sträcker sig en dryg kilometer in i landet. Totalt en area av ungefär 10 km².

Försök med att sätta ut blomkrukor med planterad kärleksört och vit fetknopp har resulterat att ägg har lagts på bägge växtarterna. Detta gör det lätt att artificiellt sprida fjärilen om det skulle bli aktuellt i framtiden.

Resultatet kommer att utgöra ett viktigt underlag för fortsatta inventeringar av fetörtsblåvingen i länet. Det kommer också att kunna ligga till grund för skapande av nya habitat (lämpliga miljöer) för blåvingen. Materialet blir även ett hjälpmedel för kommuner, markägare och naturvårdare.

Andra inventeringar i Norden

Sedan 2006 har det bedrivits inventeringar av fetörtsblåvinge i Norrköpings kommun och Stockholm skärgård. Efter återupptäckten av blåvingen i Bohuslän 2009 sker inventeringar även här. Samtidigt sker årliga inventeringar av arten i Norge inom dess starkt begränsade utbredningsområde i Haldens kommun. Genom kontakt länderna emellan har vi årliga utbyten av erfarenheter.

Resultat

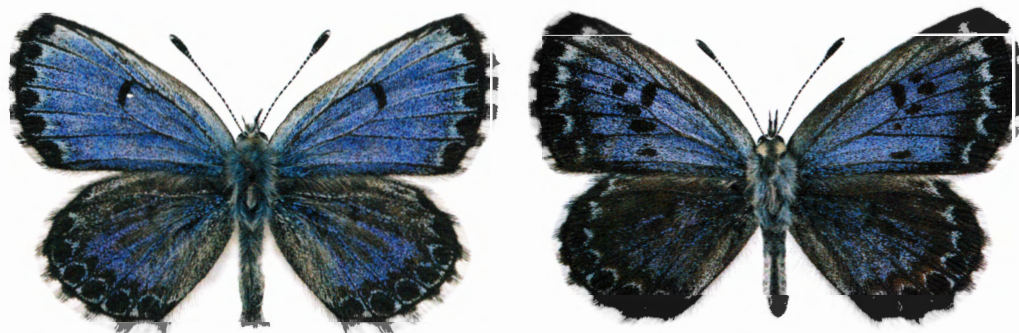
Denna inventering är inskränkt till besök av vissa referenslokaler. Detta för att få en fortlöpande uppfattning av fetörtsblåvinges status inom det tidigare inventerade området i Strängnäs och Gnesta kommuner, som genomfördes 2008. Under perioden 4–29 juni besöktes 13 lokaler i Strängnäs kommun och på dessa fanns i genomsnitt 17 ägg på 10 platser, vilket får betecknas som normalt. På resterande 3 lokaler, där vi tidigare funnit ägg, fanns inga i år.

Av detta resultat kan vi dra slutsatsen att fetörtsblåvingen håller ställningarna inom sitt utbredningsområde i Strängnäs kommun.

Skötselåtgärder

Många av de nyupptäckta lokalerna i Strängnäs kommun har uppenbarligen gynnats av skogsbruk så att bergkullar i skog blivit solexponerade. Att genom avverkning få in sol på nya bergkullar liksom att hålla de befintliga lokalerna öppna bör gynna fetörtsblåvingens existens och förhoppningsvis även spridning.

Under inventeringens genomförande kunde konstateras att rådjur gärna betar av kärleksört. Därför kan stängsling möjligen bli aktuell på vissa lokaler.



Figur 1. Fetörtsblåvinge. Till vänster hane till höger hona.